

TÜBAKKOM 13.DÖNEM 2.YÜRÜTME KURULU TOPLANTISI
11.09.2015 TARİHLİ “ÇOCUK GELİNLER” ÇALIŞTAYI

TÜBAKKOM 19.06.2015 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında alınan karar gereğince -BM Mülteciler Temsilciliği-Diyanet İşleri Başkanlığı-UNİCEF Türkiye Temsilciliği-Sağlık Bakanlığı-Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı -Çocuk İzlem Merkezi-İçişleri Bakanlığı-Milli Eğitim Bakanlığı ve yürütme kurulu dışından Hatay Barosu ve Aydın barosu Kadın Hakları Merkezine davet yazısı gönderilmiş olup,

11.09.2015 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığında Şube Müdürü Adem Orakçı, BMMYK Toplum Bazlı Koruma-Politika Geliştirme Biriminden Av.NilayArkün , İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Önn.Müd. Hafize Zülüflü, Diyanet İşleri Başkanlığı Aile ve Dini Rehberlik Dairesinden Hatice Kahyaoğlu, UNICEF Çocuk Koruma Programı Asistanı Gülgün Kozan Köse , Ankara Barosu Çocuk Hakları İzleme Merkezi Başkanı Av.Sabit Aktaş, Hatay Barosu Kadın Hakları Merkezini temsilen Av.Ecem Doğru ve TÜBAKKOM Yürütme Kurulu üyesi baroların temsilcileri ile “çocuk gelinler- küçük yaşta evlilikler ya da tecavüz edilmiş çocuklar konularında “ çalıştay yapılmış. İşbu çalıştay kapsamında Çocuk Gelinler sorunu aşağıdaki konu başlıklarında tartışılmıştır.

HUKUKİ AÇIDAN

Tarafı olduğumuz Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Türk Medeni Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Türk Ceza Kanunu’nda yer alan çocuk tanımı ve çocuk sayılma yaşları birbirinden farklıdır. Ortak bir tanım ve çocukluk yaşı belirlenmesi,

Yeni bir Anayasa hazırlama sürecinde çocuk gelinler sorununa (erken yaşta evliliklere) dikkat çekilmesi, bu konuda önleyici bir düzenleme yapılması,

Anayasa Mahkemesinin TCK 230 iptal kararının sakıncalarını kaldırmak için bir düzenleme yapılması,

Çocuk Gelinlerin önlenmesi konusunda Aile Mahkemesi Hâkimleri ile ortak çalışmalar yapılması;

Çocuk Gelin sorununun önlenmesi için Baroların ve diğer hukuk kurumlarının rolü,

EĞİTİM

4+4+4 zorunlu eğitim sisteminin erken yaşta evlilikleri nasıl etkilediğinin belirlenmesi,

Çocuk gelinlerin yoğunlukla görüldüğü bölgelerde kız çocuklarının okula devam durumlarının incelenmesi,

Çocuk gelinler sorununu önlemek için topluma yönelik yaygın eğitim modellerinin belirlenmesi, eğitim kurumlarıyla işbirliği yapılması,

SAĞLIK

18 yaş altı evli nüfusa yönelik üreme sağlığı hakkında bilgilendirme yöntemleri;

Çocuk gelinlerin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunması konusunda çalışmalar yapılması,

Kahire (ICPD) + 20 sonuçlarının dikkate alınarak cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında Sağlık Bakanlığı ile nasıl işbirliği yapılacağı belirlenmesi,

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Çocuk gelinlerin hem nedeni hem sonucu olarak yaşadığı kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yapılması gerekenler,

İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUMLAR

Çocuk gelin sorununun önlenmesi konusunda işbirliği yapılması gereken kurumlar,

Aile kurumu, Annelerle, babalarla nasıl etkili çalışmalar yapılacağı,

MEB başta olmak üzere kurumlarla işbirliği için toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik zihniyet değişikliği sağlanması,

Bu kapsamda yapılan çalıştay neticesinde aşağıdaki sonuçlara varıldı.

SONUÇ BİLDİRGESİ

1-Türk medeni Kanunda ve Çocuk Koruma Kanununda yer alan çocuk yaşı tanımında ortak bir yaş belirlenmeli ve bu ortak yaş 18 yaş olup, TMK da yer alan evlilik yaşına ilişkin yasal düzenlemeler değiştirilmelidir.

2-Anasınıflarından başlamak üzere okullarda “toplumsal cinsiyet eşitliği”, “insan hakları”, “kadın hakları dersleri “ zorunlu ders olarak verilmelidir.

3-4+4+4 eğitim modelinde ikinci ve 3. 4 yıllık zorunlu eğitim süreçleri zorunlu örgün eğitim haline getirilerek, özellikle kız çocuklarının okullara devamında devlet eliyle sürekli takip sağlanmalı, gerekirse “haydi kızlar okula “ şeklinde yeniden eğitim kampanyaları başlatılmalı.

4-Ortaöğretim ve liselerin sağlık bilgisi ve biyoloji derslerinde çocuklara yaş grupları ve zihinsel yeterliliklerine göre “aile olmanın önemi ve üreme sağlığı dersleri “ verilmeli.

5-Özellikle yerel yönetimlerde devlet politikası ve STK lar yoluyla farkındalık uyandırarak tüm il ve ilçe merkezlerinde “ Gençlik Merkezleri “ kurulmalı ve çocuk ve ergenlerin spor, sanat, kültürel aktivite ve sosyal alanda kendilerini geliştirmeleri sağlanmalı.

6-RTÜK ile ortak çalışma yapıp, tüm televizyon kanallarının özellikle İstanbul Sözleşmesine göre zorunlu olan kamu spotlarının (özellikle de küçük yaşta evliliklerle ilgili) çocukların izleyebileceği saatlerde ve zamanlarda yayınlanması sağlanmalı, aynı zamanda çocuklara ve gençlere olumsuz örnek oluşturabilecek milli ve manevi kültür yoksunu dizi, film ve yayınların çocukların izleyebileceği zamanda yayınlanmaması konusunda hassasiyetleri sağlanmalı.

7-Çocuk yaşta evliliklerin nedenleri ile ilgili saha çalışması yapılması sağlanmalı, gerekli araştırmaların ardından tüm devlet kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve aynı zamanda STK lar birlikte bu sorunu önlemek amacıyla “ ulusal eylem planı “ hazırlamalıdır.

Bu temennilerle çalıştayımız sona ermiştir.11.09.2015

TÜBAKKOM 13.Dönem Sözcüsü
Osmaniye Barosu Kadın ve Çocuk Hakları Komisyonu
Av.D.Ebru Coşkuner Kolak

12 EYLÜL 2015 YÜRÜTME KURULU TOPLANTISI FALİYET RAPORU

12.09.2015 tarihli Yürütme Kurulu toplantısına Yargıtay 2.H.D.Üyesi Sayın Mustafa Ateş in de katılımıyla tamamlamış bulunmaktayız.

Öncelikle sayın Yargıtay üyemiz bizlerle TMK md.124 ün uygulamaları ile ilgili kısa bir bilgi paylaşımında bulunmuştur.Akabinde toplantıya katılan yürütme kurulu üyesi barolarımız temsilcileri ile 6-7 Kasım tarihlerinde yapılacak olan “çocuk gelinler kurultayı ile ilgili görüşme ve fikir alış-verişine geçilmiştir:

1-Ülkemizin içerisinde bulunduğu durumlar ve kasım ayı başında genel seçimlerinde yapılacağı dikkate alındığında tüm yürütme kurulu üyelerinin katılımıyla kurultay tarihinin genel seçimlerden sonra bakanlıklar kurulduktan sonraki bir tarihe ertelenmesine karar verilmiştir.

2-İzmir Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından tarafımıza ulaştırılan resim sergisinin Kurultay da yapılması önerisi.(Erdal Kocabey in eserleri)

3- “Çocuk Gelinler Çalıştayı “ yapan barolarımızın Kadın Hakları Merkezlerinin sunum yapabileceği ,

4-Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler Fakültesi hocalarından Doç.Dr.Ebru Özgen in öğrencileri tarafından hazırlanmış “Çocuk Gelinler” temalı kısa film çalışmaları için ilgili yerlerle irtibat kurulabileceği,

5-Son yıllarda en kapsamlı saha araştırmalardan birisini yapan “ Çocuk Gelinlere Son Platformu “ Ekim 2015 tarihinde bu alanda yapılmış kapsamlı bir anket çalışmasının sonuçlarını yayınlayacak olup ilgili kurul ile çalışan İstanbul Barosu Avukatlarından Av.NazanMoroğlu ile görüşüp bu alanda sunum ve yapıp yapamayacaklarının teklif olunması,

6-“Çocuktan gelin olmaz; gelin göndermeyin” sloganlı bir afiş çalışmasının Türkiye Barolar Birliğinden hazırlattırılmasının talep edilmesi ve bu sloganlı afişlerin aynı anda tüm Türkiye Barolarına dağıtılmak sureti ile hem konuya ilişkin farkındalık yaratılmasının sağlanması ve hem de kurultayın duyurusunun yapılması,

7-Kurultaya hangi Bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluş yetkililerinin, milletvekillerinin, HSYK üyelerinin,Yargıtay ilgili ceza dairesi ve ilgili hukuk dairesinin üyelerinden kimlerin davet edileceği hususunun görüşülmüş olup bu Bakanlıklardan alanında uzman kimin konuşmacı olarak davet olunacağı görüşülmüş,

8-Kurultayda TÜBAKKOM u tanıtan bir el broşürünün bastırılmasının yararlı olacağı kararına varılmış olup bu konuda TBB ne teklif sunulması kararlaştırılmıştır.

9-Ekim ayı içerisinde TBB İnsan Hakları Merkezi tarafından hazırlatılan karikatür çalışmasının temasının “ Çocuk Gelinler “ olarak belirlenmesinin TBB Yönetim kuruluna teklif edilmesi,

10-Kurultayın sonunda tüm kamu kurum ve kuruluşlarının da katılımıyla bir Çocuk gelinler sorununa çözüm için bir “ Ulusal Eylem Planı “ hazırlanmasının teklif edilmesi, konularında görüşülmüş olup, toplantı tutanağı rapor haline getirilmiştir.

TÜBAKKOM 13.Dönem Temsilcisi
Osmaniye Barosu Av.D.Ebru COŞKUNER KOLAK

TÜBAKKOM 'ÇOCUK GELİNLER' ÇALIŞTAYINA İLİŞKİN

RAPOR

11.09.2015 Tarihinde, TÜBAKKOM ve çeşitli baroların yapmış olduğu çalışmalar ile ciddi boyutları ortaya konan 'Çocuk Gelinler' hususuna ilişkin 6-7 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilecek Kurultay için bir ön çalışma olmak üzere TÜBAKKOM tarafından Çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay TÜBAKKOM dönem temsilcisi Av. D. Ebru COŞKUNER KOLAK başkanlığında, TÜBAKKOM yürütme kurulu üyeleri ve bir takım kurum temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiş olup, Çalıştay'ın amacının ortaya konması ile başlanan toplantıya son yıllara ait, resmi kurumlara yansıyan, 18 yaş altı çocuk evlilik oranları verilmesi ile devam edilmiştir. Bu hususa ilişkin değinilen noktalar,

- Resmi rakamlara yansımayan çok yüksek bir oranın varlığı,
- Türkiye'nin tarafı olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu düzenlemelerinde çocuk kavramında yaş hususunda farklılıklar bulunması,
- Anayasa değişikliği sürecinde çocuk evlilikleri sorununun ele alınarak buna ilişkin çalışma yapılmasına duyulan ihtiyaç,
- 4+4+4 eğitim sisteminin erken yaşta evliliği nasıl etkilediği noktasında değerlendirme yapılması ihtiyacı,
- Küçük yaşta evlilik vakalarına karşı, bölgelerde devlet kurumları, barolar ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğinin arttırılmasına hususuna duyulan ihtiyaç,
- Çocuğa ve kadına karşı şiddet ile erken yaşta evlilik olgusunun bunlara etkileri,
- Sağlık sorunları, cinsel yolla bulaşan hastalıklardır.

Ayrıca yapılan bu Çalıştay ile 'Çocuk Gelinler' sorununun giderilmesine ilişkin ulusal bir eylem planı hazırlanmasının mümkün olup olmadığı noktasında bir sonuca ulaşılması hedefine değinilmiştir.

Toplantıda 'Çocuk Gelinler' kavramının durumu sevimli gösteren bir ifade olduğu bu sebeple 'Küçük yaşta evlilik' veya başkaca bir kavram kullanılmasının çalışmanın ruhuna daha yakın ve uygun olacağı yönünde öne sürülen teklif sonrası, 'Küçük yaşta evlilik' kavramının da küçük kavramının muallaklığı ve bu ifadelerin bir arada bulunmasının bu durumu meşrulaştırmak algısı yaratabileceği çekincesi ve 'Çocuk Gelin' kavramının toplumda verilmek istenen algıyı karşılayacağı, toplumda oturmuş bir algılanış biçimi olduğu ortaya konarak, yapılacak yürütme kurulunda gerekli görülürse yeni tekliflerin değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi ilk aşamada konuyu ilköğretim ve ortaöğretim bakımından ayrıntı olarak açıklamalarda bulunmuştur. Temsilci;

- İlköğretimde okula devam zorunluluğu bulunduğu, aksi halde para cezası yaptırımını uygulandığı bu minvalde ilköğretim aşamasında okula devamin ayrıntılı takip edildiği,
- 13 yaşından küçük bir çocuğun okula devam etmediği tespit edildiğinde bunun sebeplerinin araştırılarak ve gerekli işlemlerin başlatıldığı ve örgün öğretimin mümkün olmadığı durumlarda öğrenci açık öğretime kaydırıldığı,
- Ortaöğretimde 16-17 yaşında bir öğrencinin evlendirildiği tespit edilirse çocuğun zorunlu olarak açık liseye kaydırıldığı ve eğitimini tamamlamasının sağlandığı,
- 4+4+4 sisteminde 12 yıl tamamlanmadıkça diploma verilmediği ve bu durumun kişilerin devam eden hayatlarında birçok sorunla karşılaşmalarına sebep olabildiği,(Ehliyet alma sorunu vb.),
- Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan ‘Kına Gecesi’ etkinliğinin birçok eleştiri almakla bu etkinliğin kaldırılması yönünde öneride bulunulduğu,
- Çocuk gelinler sorununa karşı yapılacak her türlü önleyici çalışmada ve yasa teklifi sunulması durumunda kurum olarak destek olunacağı, şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Cinsel sağlık merkezince Türkiye genelinde yapılan bir araştırma neticesinde kız çocuklarının büyük oranda cinsel sağlıkla alakalı bilgi sahibi olmadığı, görüşülen çocukların bu alanda bilgi ve eğitim ile cinsel danışmanlık dersi verilmesi talebi olduğu anlaşılmıştır. Buna karşı MEB’in halihazırda bir AB projesi yürütmekte olduğu bu proje kapsamında dezavantajlı bölgelerde (Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Trakya Bölgesi, Doğu Karadeniz Bölgesi vb.) eğitimin artırılması, Türkçe bilmeyen öğrencilere Türkçe öğretilmesi gibi çalışmaları olduğu, bahsi geçen taleplerinde değerlendirilebileceği ve çocukların yaş gruplarına uygun eğitimler verilebileceği ifade edilmiştir.

MEB müfredatına çocukların anlayabileceği yaştan itibaren ***‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’***, ***‘İnsan Hakları’*** ve ***‘Cinsellik Eğitimi’*** eklenmesinin sorunların çözümüne büyük ölçüde katkı sunabileceği ve ataerkil toplum yapısının yıkılmasında faydalı olacağı noktalarında fikir birliği sağlanmıştır.

UNİCEF Temsilcisi söz alarak Türkiye’deki çocuk evlilikleri konusunda bir literatür taraması yapılması ihtiyacı ile, erken yaşta evliliklerin sosyal ve ekonomik sebepleri ve çıktıları olarak doğan sosyal ve ekonomik sebeplere değinmiştir. Çocuk evliliklerinin kadınların güçlenmesi önünde büyük bir engel olduğu ve ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’nin başlı başına bir tematik olgu olarak çalışmalar içinde yer aldığı, koruma ve destek hizmetleri (Ailenin Korunması Hakkında Kanunun çocuk gelinlerin durumuna ilişkin düzenleme içermemesi) ve UNİCEF’in bu alandaki çalışmaları, değinilen konular arasında yer almıştır.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Temsilcisi, kurumlarının konuyu öncelikle tüm boyutlarıyla değil mülteciler bakımından ve mevcut durumda Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeliler bakımından değerlendireceğini belirterek, Suriyelilerin zaten erken evlilik kültürüne sahip olduklarını ve bu kültürü Türkiye’de de devam ettirdiklerini, ayrıca Türkiye’de muhtaç durumda buldukları için çocukları küçük yaşta evlendirerek ve kumalık sistemi ile bakma yükümlülüğünden kurtulma ve bir nevi onların hayatlarını kurtarma anlayışında olduklarını ifade etmiştir.

Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezi Başkanınca öncelikle çocuğa yönelik bakış açısını değiştirecek bir eylem planı, devletin yürüteceği böyle bir politikanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı Temsilcisi, Diyanet İşleri Başkanlığı’nca çocuk yaşta evliliğin tasvip edilmediğine dair birçok çalışma yapıldığı ve bu hususta bildirimler yayınlandığı, çocuk istismarları konusunda ‘ÇİM’ eğitimlerinin 81 ilde camilerde ve kuran kurslarında yapıldığı ve gençliğin bu konularda aydınlatılması için bu yöndeki çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Yapılacak eğitimlerde baroların desteğinin alınmasının faydalı olacağı ve AYM’nin dini nikah konusunda verdiği kararın toplumda resmi nikahsız, dini nikahların gerçekleşmesinin önüne geçmek için uygulamalar noktasında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bildirimlerde bulunması ve toplum üzerindeki etkili gücünü kullanmasına duyulan ihtiyaç noktasında hemfikir olunmuştur.

İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Müdürlüğü Temsilcisi, Belediyelerin kadın sığınma evi açma zorunluluğundan, meslek edindirme kurslarından bahsederek, yapılan projelerde belediyelerle ortak olunması durumunda belediyelerin birçok imkan konusunda yardımcı olabileceğini ifade etmiştir. Belediyelerin işbirliğine zorlanması, sığınma evi koşullarının nasıl olması gerektiği noktasında ve yer tahsisi konularında anlaşma yapılmasının faydalı olacağına değinmiştir.

Devamla söz alan Edirne Barosu temsilcisi uyuşturucu ve cinsel istismar konularında Edirne Barosunun 2014 yılında okullarda çalışma yaptığını, yeni dönem için yapılan başvuruda MEB ‘den olumsuz yanıt alındığını, MEB’in kendi eğitim programları çerçevesinde ve kendi eğitimcilerle çalışmalarını yürüteceğini bildirdiğini ifade ederek MEB’e yönelik eleştirisini dile getirmiştir.

Toplantının öğleden sonraki ayağında Hatay Barosu, İzmir Barosu ve Ankara Barosu temsilcilerince Barolarında bu hususta yapılan çalışmalara değinerek, çalışmaların çıktılarını ve çözüm önerilerini katılımcılarla paylaşmıştır.(EK 1-2)

Sonuç Bildirgesi

- Yaş tanımına ilişkin kanunlardaki çelişkilerin aşılması
- Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan hakları eğitimleri verilmesi
- Kamu spotları ve medyanın bu konuda verimli şekilde kullanılması
- Çalışmalarda yerel yönetimlerle birliktelik sağlanması ve gençlik merkezlerinin yaygınlaştırılması
- Çocuklar için acil çağrı hattı kurulması
- Çocuk yaşta evliliklerin nedeninin sahada yapılacak çalışmalar ile tespiti ve sonuçlarının paylaşılması
- 4+4+4 eğitim merkezinin getiri ve götürülerinin tespiti
- Kurumlar arası koordinasyon sağlanması
- Yapılacak çalışmalar neticesinde ulusal eylem planı oluşturulabilir mi yoksa sonuç bildirgesi mi açıklanmalı hususunda çalışma

Toplantı neticesinde yapılacak olan Kurultay için daha kapsamlı bir çağrı yapılması, okul öncesi ve çocuk gelişimi konusunda eğitim bilimci ve diğer çalışmalarda akademisyen desteği alınması, yapılacak Kurultaya Sağlık Bakanlığının, toplum sağlığı merkezi temsilcileri ile adli tıp uzmanlarının ve bu alanda çalışan STK'ların katılımının önemi tespit edildi. Devam eden aşamalarda bilgi belge paylaşımına hız kazandırmak için bir mail grubu kurulmasına karar verildi.

Öneriler

Çocukların erken yaşta evlendirilmesi cinsel istismarı da içermekle, bireyin devam eden gelişim dönemlerini olumsuz etkileyeceği aşikârdır. Erken yaşta evliliğin getireceği gerek ev içi sorumluluklar, gerek çocuk sorumluluğu ile toplumun yıkılamayan tabuları ve sosyal baskılar ile psikolojisi bozuk kadınlar ve sorunlu nesillere sebep olacaktır. Sağlıklı kimlik oluşturulması mümkün olamayacaktır.

Bu hususlar dikkate alındığında yapılacak saha çalışmasının, sorunun ve nedenlerinin tam anlamıyla ortaya konmasının hareket noktası olması gerektiği anlaşılmaktadır. Sorun ve nedenlerin tespitini takiben, çocuk evlilikleri, kadına karşı şiddet vakalarının en az düzeyde olduğu gelişmiş ülkelerin tespiti ile bu ülkelerde alınan önlemler ve uygulanan devlet politikaları üzerinde çalışma yapılarak, bunların Türkiye'ye uygulanabilirliğini tespit etmek ve sorunların çözümüne yönelik muhtemel katkısını analiz etmek bir sonraki aşama olmalıdır.

Ayrıca bu alanda çalışan kurumlar incelendiğinde profesyonelleşmeye duyulan ihtiyaç görülmektedir. Bu alanda çalışan kurumlarda Psikolog ve sosyal hizmetler uzmanlarının desteği ile alanında uzman kişiler istihdam edilmelidir.

Bu konuda yapılacak, yasal, anayasal çalışmalar ve mevcut düzenlemelerin uygulamada tam olarak uygulanmasını sağlayacak bir mekanizmaya ihtiyaç vardır. Bu alanda da profesyonelleşme büyük bir ihtiyaçtır.

Uluslararası mekanizmaların harekete geçirilmesi ve bu bağlamda STK'larla aktif çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Kadınların meta haline getirildiği bu durum temelde ağır bir insani hak ihlalidir. Ayrımcılık yasağına aykırı bu durumun düzeltilebilmesi, toplumda kadının rolünün değiştirilmesi için farkındalık çalışmaları yapılması ise temel hedeflerden olmalıdır.

Av. Özge GÖREL